

УДК 336.1

DOI: 10.25140/2411-5215-2020-4(24)-88-102

*Любов Лисяк, Віталій Зюзін***КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНИХ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ В УКРАЇНІ***Любовь Лысяк, Виталий Зюзин***КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ ФИНАНСОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ
РЕАЛИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СОЦИАЛЬНЫХ ПРОГРАММ
В УКРАИНЕ***Liubov Lysiak, Vitalii Ziuzin***CONCEPTUAL PRINCIPLES OF FINANCIAL SECURITY
OF THE STATE SOCIAL PROGRAMS IMPLEMENTATION IN UKRAINE**

У статті розкрито теоретичні засади реалізації державних соціальних програм, визначено їхні особливості як інструменту бюджетної політики держави. Виокремлено характерні ознаки фінансового забезпечення державних соціальних програм. На основі аналізу окремих державних соціальних програм показана обмеженість джерел фінансового забезпечення їх реалізації. Узагальнено фактори, які впливають на стан фінансового забезпечення реалізації державних соціальних програм. Обґрунтовано, що реалізація державних соціальних програм потребує усунення дисбалансу джерел фінансового забезпечення шляхом консолідації зусиль держави, бізнесу та суспільства в аспекті залучення коштів на засадах активізації/стимулювання соціального інвестування, соціального партнерства, соціальної відповідальності, громадського контролю та розвитку відповідних інститутів.

Ключові слова: соціальна програма; бюджетна політика; програмно-цільовий метод; фінансовий механізм; фінансове забезпечення; джерела фінансування; соціальна відповідальність; партнерство.

Табл.: 4. Бібл.: 25.

В статье раскрыты теоретические основы реализации государственных социальных программ, определены их особенности как инструмента бюджетной политики государства. Выделены характерные признаки фінансового обеспечения государственных социальных программ. На основе анализа отдельных государственных социальных программ показана ограниченность источников фінансового обеспечения их реализации. Обобщены факторы, влияющие на состояние фінансового обеспечения реализации государственных социальных программ. Обосновано, что реализация государственных социальных программ требует устранения дисбаланса источников фінансового обеспечения путем консолидации усилий государства, бизнеса и общества в аспекте привлечения средств на основе активизации/стимулирования социального инвестирования, социального партнерства, социальной ответственности, общественного контроля и развития соответствующих институтов.

Ключевые слова: социальная программа; бюджетная политика; программно-целевой метод; финансовый механизм; финансовое обеспечение; источники финансирования; социальная ответственность; партнерство.

Табл.: 4. Библ.: 25.

The article reveals the theoretical foundations of the state social programs implementation, identifies their features as a tool of state budget policy. Characteristic features of state social programs financial support are singled out. Based on the analysis of individual state social programs, the limited sources of financial support for their implementation are shown. The factors influencing the financial support for the implementation of state social programs are summarized. It is substantiated that the implementation of state social programs requires eliminating the imbalance of sources of financial security by consolidating the efforts of the state, business and society in terms of raising funds on the basis of activating/stimulating social investment, social partnership, social responsibility, public control and development of relevant institutions.

Keywords: social program; budget policy; program-target method; financial mechanism; financial security; sources of funding; social responsibility; partnership.

Table: 4. References: 25.

JEL Classification: E62; H50; H53; H72

Постановка проблеми. Реалізація державних соціальних програм на будь-якому етапі розвитку економіки певної країни є віддзеркаленням дієвості соціальної функції держави та ефективності її соціальної політики в аспекті підтримки належного рівня/якості життя населення. Соціальна орієнтація економіки та розширення спектра сучасних соціальних проблем на фоні загальної нестабільності внаслідок так званої пандемічної кризи в умовах дефіциту бюджетних коштів, нагромадження боргів, невизначеності економічної динаміки породжують проблеми та актуалізують розробку питань, пов'язаних із фінансовим забезпеченням реалізації державних соціальних програм.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблеми фінансування соціальної функції держави, формування, затвердження, реалізації державних цільових програм та їх фінансового забезпечення, використання закордонного досвіду присвячено праці Л. Алексєєнко і Б. Шулюк [1], О. Амоші [2], В. Гейця [5], М. Забаштанського і Л. Мешкун [12], С. Качули [7; 24], М. Квак [8], А. Кузнєцової [9], О. Макарової [10], О. Маліновської [11], І. Чугунова [21; 23; 24], Т. Шаповалової [22], С. Шкарлета, І. Долозіної і М. Дубини [25] та інших.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Учені зосереджують увагу на теоретичних та практичних питаннях формування державних цільових програм, їх зв'язку зі стратегічними орієнтирами соціально-економічного розвитку. Водночас недостатня увага приділяється визначенню сутності поняття «фінансове забезпечення реалізації державних соціальних програм», практично відсутні публікації, в яких закладено підвалини системного підходу щодо залучення фінансових ресурсів із різних джерел і задіяння фінансового потенціалу всіх суб'єктів економічних відносин для реалізації державних соціальних програм, стимулювання ролі держави в регулюванні/стимулюванні цього процесу.

Метою статті є визначення сутності та особливостей державних соціальних програм та розвиток концептуальних засад фінансового забезпечення їх реалізації.

Виклад основного матеріалу. Сучасна держава, крім багатьох інших, виконує соціальну функцію, системний зміст якої розкривається при її декомпозиції на такі підфункції: освітню, культурно-виховну, охорони здоров'я та соціального захисту. Практична реалізація соціальної функції держави передбачає зростання уваги до соціальної сфери та посилюється у світлі реалізації Стратегії сталого розвитку до 2030 року [19]. Належна реалізація соціальної функції є необхідною домінантою розвитку суспільства, адже якість життя соціуму й кожної людини значною мірою залежить від інституційних умов певної країни, стану об'єктів соціальної інфраструктури, ступеня підготовки до трудової діяльності; профілактики та підтримки нормального фізичного стану, лікування від хвороб; продуктивності реалізації власного потенціалу; духовно-морального розвитку особистості, збереження цілісності суспільства та спадкоємності поколінь; забезпечення стабільності матеріального становища в різні періоди життя людей і в різних життєвих ситуаціях тощо.

Для розробки адекватного реаліям механізму фінансового забезпечення реалізації державних соціальних програм логіка дослідження потребує уточнення їхньої сутності, класифікації, визначення реальних та потенційних джерел коштів.

Загалом програма – визначає певну послідовність/порядок дій, водночас треба враховувати її багатогранність, зважаючи на те, що її предметна область, цільова орієнтованість певною мірою залежить від сфери застосування (економічна, соціальна, екологічна, оборонна тощо). У загальному розумінні Е. Лібанова визначає державну цільову програму як комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, які спрямовані на вирішення найважливіших проблем розвитку держави, окремих галузей економіки або адміністративно-територіальних одиниць, узгоджені за строками виконання, складом виконавців, ресурсним забезпеченням [17, с. 9]. У загальній сукупності державних цільових програм окремо виділяються соціальні програми.

У тлумаченні поняття «соціальна програма» найбільш поширеним є такі. За визначенням А. Макарової, соціальна програма – це система «взаємопов'язаних дій або заходів, спрямованих на досягнення певних результатів у соціальній сфері, забезпечену матеріальними та організаційними ресурсами» [10, с. 10]. О. Маліновська та О. Демкович розуміють соціальну програму як «сукупність конкретних проектів, що в загальному націлені на досягнення стратегічних цілей та вирішення певної соціальної проблеми,

використовуючи принцип ефективного управління бюджетними коштами» [11]. На нашу думку, серед критеріїв, відповідно до яких програма буде вважатися соціальною, доцільно виокремити такі: наявність соціальної цілі (орієнтованість на вирішення соціальної проблеми/завдання); нагальна потреба в цій програмі у суспільства/громади (значущість для соціуму); чітко визначений соціальний результат, якого необхідно досягти (різні аспекти підвищення якості життя, розвитку соціальної сфери, зокрема, соціальної інфраструктури, які кількісно визначені). Отже, соціальні програми спрямовані на вирішення пріоритетних, актуальних проблем/завдань соціального розвитку, що охоплює прогресивний розвиток людського потенціалу та соціальної сфери.

Належне фінансове забезпечення державних соціальних програм буде більш ефективним, якщо спиратиметься на їхню специфіку. Класифікація соціальних програм практично не представлена в науковій літературі. Натомість А. Кузнецовою та Є. Гетьман доволі ґрунтовно розроблена класифікація державних цільових програм та джерел їх фінансування [9]. Враховуючи ці напрацювання, на наш погляд, доцільно виокремити такі класифікаційні ознаки державних соціальних програм: за джерелами фінансування (бюджетні, приватні, міжнародні, змішані), за способами мобілізації фінансових ресурсів (обов'язкові, добровільні); за впливом на соціальний розвиток (забезпечувальні, відтворювальні, розвиваючі, страхові); за механізмами реалізації (фінансування, страхування, кредитування, змішані), за масштабом охоплення (загальнодержавні, регіональні, місцеві/локальні), за статусом виконавців (органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, інші виконавці), за періодом реалізації (коротко-, середньо-, довгострокові).

В ієрархії цільових програм окремо виділяються бюджетні програми. Відповідно до Бюджетного кодексу України бюджетна програма – це «сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій» [3]. Формування бюджетних програм здійснюється відповідно до розроблених державних та місцевих цільових програм, які, у свою чергу, створюються відповідно до стратегічних документів розвитку держави [19] та адміністративно-територіальних утворень, Прогнозу економічного та соціального розвитку країни та інших документів.

Сучасні підходи до реалізації соціальних програм у фінансовій літературі відображаються в контексті їх фінансового забезпечення. Слід зазначити, що поняття «фінансове забезпечення» розглядається вченими як метод фінансового (чи фінансово-кредитного) механізму, що забезпечує розподіл і перерозподіл виробленого в суспільстві ВВП з метою утворення доходів і фондів грошових коштів [4; 13]. О. Василик окреслює сутність фінансового забезпечення як визначену законодавством сукупність заходів, спрямованих на створення фінансової бази для досягнення певних цілей [4], В. М. Опарін наголошує на важливості джерел формування фінансового забезпечення, визначаючи його як структурну підсистему фінансово-кредитного механізму, яка, у свою чергу, є системою джерел і форм фінансування різних сфер суспільства [13, с. 27], і реалізується «на основі відповідної системи фінансування (через самофінансування, кредитування, зовнішнє фінансування» [13, с. 56]. Л. Мешкун та М. Забаштанський визначають фінансове забезпечення як відносини щодо формування та розподілу обсягу фінансових ресурсів, достатніх для повного забезпечення потреб суспільстві для вирішення певних завдань [12]. Отже, цілком зрозуміло, що фінансове забезпечення є елементом фінансового механізму, який функціонує як на макро-, так і на мікрорівні.

Фінансове забезпечення державних соціальних програм має свої особливості, що потребує виокремлення цього поняття з-поміж інших. Це комплексний процес пошуку, акумулювання розподілу та використання фінансових ресурсів публічних фінансів і за-

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

діяння фінансового потенціалу всіх суб'єктів економічних відносин. Ефективність процесу фінансового забезпечення соціальних програм значно залежить від впливу таких факторів: достовірності прогнозування, врахування змін макроекономічних параметрів, стану інституційного середовища, використання прогресивних форм планування, реальності визначення обсягів фінансування, ступеня доступності (ціни) фінансових ресурсів, врахування ризику, пов'язаного з конкретними джерелами фінансування.

На наше переконання, фінансове забезпечення реалізації державних соціальних програм має ґрунтуватися на таких принципах: повноти, адекватності, системності, цільової спрямованості, адресності, часових обмежень, прозорості, підконтрольності, партнерства. Також при розробці політики фінансового забезпечення реалізації державних цільових соціальних програм необхідно враховувати системний взаємозв'язок між усіма видами ресурсів, адже економія одних ресурсів може супроводжуватися перевитратою інших.

Для ефективного функціонування соціальної сфери, створення умов соціального розвитку суспільства вагоме значення має дієва бюджетна політика, налагоджений фінансовий механізм і його вагома складова – бюджетний механізм. Загалом поняття фінансового та бюджетного механізму, перелік їхніх складових і роль у забезпеченні виконання функцій держави серед вітчизняних науковців є усталеними й повно відображається в навчальній і науковій літературі. Так, І. Чугунов визначає, що «бюджетний механізм повинен забезпечувати реалізацію бюджетного регулювання держави, відображати певну спрямованість бюджетних відносин на вирішення економічних і соціальних завдань на конкретному етапі її розвитку» [21, с. 194]. Водночас співвідношення складових фінансового (як і бюджетного механізму), теоретичне обґрунтування їх набору для практичної реалізації в аспекті соціального розвитку держави, фінансового забезпечення реалізації державних соціальних програм є динамічним процесом, що залежить від багатьох факторів. Як зазначає С. Качула, структура та співвідношення елементів фінансового механізму соціального розвитку, досягнення їх функціональної збалансованості визначається тими завданнями, які необхідно вирішити в суспільстві з урахуванням його потреб та інтересів на певному етапі розвитку суспільства [7, с. 155].

Відповідно до теоретичних положень, напрацьованих фінансовою наукою, виокремимо характерні ознаки фінансового забезпечення державних соціальних програм:

- фінансове забезпечення реалізується згідно із затвердженими нормативно-правовими актами, що свідчить, що процеси формування та спрямування фінансових ресурсів на реалізацію державних соціальних програм стають об'єктом контролю з боку державних органів та громадянського суспільства;

- потенційними джерелами фінансового забезпечення державних соціальних програм можуть бути кошти суб'єктів господарювання, домашніх господарств, зарубіжних країн (прямо чи опосередковано), кошти міжнародних організацій та фондів, кошти державного та місцевих бюджетів. Основним джерелом фінансового забезпечення державних соціальних програм на сьогодні залишається бюджетне фінансування, що віддзеркалює виконання державою соціальної функції, а отже, сприяє позитивній динаміці розвитку соціуму, підвищенню якості життя;

- фінансове забезпечення соціальних програм полягає у виділенні/запозиченні/отриманні певної суми фінансових ресурсів на вирішення пов'язаних із цим процесом завдань, що визначені в соціальній та бюджетно-податковій політиці держави, таким чином, виконує регуляторну функцію і може розглядатися як невід'ємна складова системи державного регулювання;

- фінансове забезпечення є одним із факторів, що впливає на якість життя населення шляхом розвитку певного соціального об'єкта (підвищення соціально-економічної ефективності певної галузі в аспекті надання соціальних послуг) чи суб'єкта (соціальної групи).

Таким чином, враховуючи характерні ознаки фінансового забезпечення, можна визначити це поняття стосовно реалізації державних соціальних програм. Фінансове забезпечення реалізації державних соціальних програм – це суспільно необхідна сукупність фінансових відносин щодо формування і використання коштів, обумовлених інструментами, методами та важелями впливу на пріоритетні напрями суспільного розвитку, включаючи проблемні питання на досягнутому рівні розвитку економіки, соціальної сфери й інституційного середовища. За змістом поняття «фінансове забезпечення реалізації соціальних програм» виступає як метод фінансового механізму, що визначає сукупність принципів, джерел і форм фінансування, спрямованих на формування, охорону, збереження, зміцнення чи відновлення належного стану соціуму. Економічну сутність фінансового забезпечення державних соціальних програм можна представити як систему фінансових відносин та як складову регуляторного механізму фінансової політики держави, що складається із сукупності бюджетного, страхового, кредитного, благодійного, інших механізмів та фінансових інститутів. За функціональною ознакою/спрямованістю фінансове забезпечення державних соціальних програм полягає в концентрації (мобілізації) та спрямуванні певної суми коштів на реалізацію завдань для виконання державою соціальної функції, усунення соціальних проблем, покращення якості життя, надання соціальних послуг, підтримку інших пріоритетних напрямів розвитку соціуму. У цьому відношенні вагомим роль належить бюджетній політиці держави, у процесі формування і реалізації якої забезпечується виконання функцій держави, зокрема, соціальної та регуляторної. Видатки бюджету є інструментом бюджетної політики, що набувають регулюючого характеру щодо соціального розвитку в результаті дієвої політики держави [7, с. 278]. У цьому аспекті фінансове забезпечення реалізації державних соціальних програм виступає як формою реалізації, так і інструментом бюджетної політики.

Важливим є підвищення ефективності бюджетної політики шляхом активізації/модернізації існуючих чи створення інноваційних механізмів мотивації процесу залучення формування та розподілу коштів для реалізації соціальних цільових програм суб'єктами економіки на засадах партнерства, соціальної відповідальності та відповідної модернізації інституційного середовища, соціальних і фінансових інститутів з урахуванням територіальних, загальнонаціональних та глобальних тенденцій.

Бюджетна політика реалізує головне суспільне призначення бюджетної системи – формування централізованих та децентралізованих фінансових ресурсів та їх спрямування на суспільно необхідних напрямках. У контексті засад сталого розвитку дієвий вплив інструментів бюджетної політики на соціальну сферу можливий лише через активне використання певної форми фінансового забезпечення шляхом виділення достатнього обсягу коштів. Тому для успішного досягнення встановлених/окреслених цілей соціальних програм як інструменту бюджетної та соціальної політики необхідне функціонування ефективного злагодженого механізму фінансового забезпечення, фінансового регулювання та інституціонального механізму [7, с. 84–85].

Реалізація бюджетної політики в умовах гострого дефіциту бюджетних коштів здійснюється шляхом використання сучасних методів бюджетного планування, зокрема програмно-цільового методу, який дозволяє пов'язати цілі державних соціальних програм з їх ресурсним забезпеченням. Його застосування передбачає групування видатків державного та місцевих бюджетів за програмною класифікацією, формування програм та фінансове забезпечення їх реалізації, що дозволить сконцентрувати та ефективніше використовувати обмежені кошти бюджету у пріоритетних галузях (освіта, наука, охорона здоров'я, культура та ін.) і пріоритетних напрямках соціального розвитку (наукових розвідок про розвиток соціуму – людину, суспільство, умови праці, навколишнє середовище, високотехнологічні виробництва тощо) в умовах економічної циклічності.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Перелік державних цільових програм за 2020 рік наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Перелік державних цільових соціальних і екологічних програм, що реалізуються в Україні у 2020 році

Назва цільової програми та документ, яким затверджена	Мета програми	Термін реалізації/виконання
Загальнодержавна цільова програма «Питна вода України», затверджена Законом України від 20.10.2011 № 3933	забезпечення гарантованих Конституцією України прав громадян на достатній життєвий рівень та екологічну безпеку шляхом забезпечення питною водою в необхідних обсягах та відповідно до встановлених нормативів	2011-2020
Державна цільова програма радіаційного і соціального захисту населення м. Жовті Води на 2013-2022 роки, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України (КМУ) від 25.06.2012 № 579	забезпечення захисту мешканців м. Жовті Води від радіаційного впливу та пов'язаних із ним шкідливих чинників, поліпшення соціального захисту населення, а також збереження здоров'я населення міста	2013-2022
Державна цільова програма «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» на період до 2020 року, затверджена Постановою КМУ від 01.08.2012 № 706	Забезпечення реалізації прав і задоволення потреб осіб з інвалідністю нарівні з іншими громадянами, поліпшення умов їхньої життєдіяльності згідно з Конвенцією про права осіб з інвалідністю	2012-2020
Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016-2020 роки, затверджена Постановою КМУ від 18.02.2016 № 148	Створення сприятливих умов для розвитку і самореалізації української молоді, формування її громадянської позиції та національно-патріотичної свідомості	2016-2020
Державна цільова соціальна програма розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року, затверджена Постановою КМУ від 01.03.2017 № 115	Визначення провідної ролі фізичної культури і спорту як важливого фактору здорового способу життя, профілактики захворювань, формування гуманістичних цінностей, створення умов для всебічного гармонійного розвитку людини, сприяння досягненню фізичної та духовної досконалості людини	2017-2020
Державна цільова програма з медичної, фізичної реабілітації та психосоціальної реабілітації постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які брали участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення на період до 2023 року, затверджена Постановою КМУ від 05.12.2018 № 1021	Забезпечення здійснення заходів з реабілітації та реадптації постраждалих учасників Революції гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які брали участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки й оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях на період до 2023 року	2018-2023

Джерело: складено за [14].

Серед перелічених у табл. 1 державних цільових програм наведено, крім соціальних, екологічні програми. Аналіз паспортів цих бюджетних програм підтверджує також і їхню соціальну спрямованість. Так, Загальнодержавна цільова програма «Питна вода України», зважаючи на її мету фактично є турботою про рівень та умови життя, здоров'я населення. Джерела фінансування програми – кошти державного та місцевих бюджетів, підприємств питного водопостачання, зовнішніх і внутрішніх запозичень, грантів (міжнародних організацій), коштів міжнародних фондів/програм, благодійних внесків. Державна цільова програма радіаційного й соціального захисту населення м. Жовті Води на 2013-2022 роки, затверджена Постановою Кабінету Міністрів України (КМУ) від 25.06.2012 № 579, має мету, що дозволяє також характеризувати її як соціально спрямовану. Джерелом фінансування цієї програми є державний бюджет.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Враховуючи, що метою розроблення державних цільових програм є сприяння реалізації державної політики за пріоритетними напрямками розвитку суспільства, окремих галузей економіки та адміністративно-територіальних утворень; забезпечення концентрації фінансових, матеріально-технічних, інших ресурсів, виробничого та науково-технічного потенціалу, а також координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій для розв'язання найважливіших проблем [16], державні соціальні програми покликані вирішувати пріоритетні питання соціальної політики та соціального розвитку суспільства. Слід зазначити, що формою впровадження програмно-цільового методу в Україні є саме реалізація державних цільових програм, а не виключно бюджетних програм, адже інакше це видозмінить власне цільовий принцип методу та перетворить його на різновид кошторисного фінансування. Тобто державні соціальні програми є практичним втіленням програмно-цільового методу планування, орієнтованими на вирішення важливих для суспільства соціальних цілей на загальнодержавному та місцевому рівнях.

Аналіз свідчить, що існує певний дисбаланс джерел фінансового забезпечення реалізації державних соціальних програм (табл. 2). Джерелами фінансування є переважно державний бюджет (а в останні роки – місцеві бюджети).

Таблиця 2

Джерела фінансового забезпечення окремих державних цільових соціальних програм, що реалізуються в Україні

Назва цільової програми	Джерела фінансування
Державна цільова програма «Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів» на період до 2020 року	Державний і місцеві бюджети Інші джерела
Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016-2020 рр.	Державний бюджет Місцеві бюджети Інші джерела
Державна цільова соціальна програма розвитку фізичної культури і спорту на період до 2024 року	Державний бюджет Місцеві бюджети Інші джерела
Державна цільова програма з медичної, фізичної реабілітації та психосоціальної реадaptaції постраждалих учасників Революції Гідності, учасників антитерористичної операції та осіб, які брали участь у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення на період до 2023 року	Державний бюджет Місцеві бюджети Кошти МБРР (з 2021 р.) Інші джерела

Джерело: складено за паспортами відповідних програм.

На регіональному/місцевому рівнях формуються цільові соціальні програми, причому їх кількість за останні роки помітно зросла з огляду на активну фазу бюджетної децентралізації та підвищення самостійності органів місцевого самоврядування, територіальних громад. Частина з них – реалізація державних цільових соціальних програм, інші – інструмент реалізації соціальної складової стратегічного плану розвитку певного адміністративно-територіально утворення. Так, у Дніпропетровській області впродовж 2019 року реалізовувалось 13 соціальних програм (сім із них реалізується і в 2020-2021 роках). Прослідковується стала тенденція щодо перенесення дедалі більшої частки фінансування соціальних програм на рівень адміністративно-територіальних утворень. Так, у проекті Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми “Молодь України” на 2021–2025 роки» та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» фінансування програми з Державного бюджету взагалі не передбачається (табл. 3).

Таблиця 3

Прогнозні обсяги та джерела фінансування Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2021–2025 роки

Джерела фінансування	Обсяг фінансування, тис. грн	У тому числі за роками				
		2021	2022	2023	2024	2025
Державний бюджет	-	-	-	-	-	-
Місцеві бюджети	596 234,2	107 712,9	117 074,0	121 580,9	123 753,1	126 113,3
Інші джерела	19 263,0	3441,2	3654,5	3848,2	4052,2	4266,9
Усього	615 497,2	11 1124,1	120 728,5	124 428,1	127 805,3	130 379,2

Джерело: складено за даними [15].

Дані табл. 3 демонструють зростання ролі децентралізованих джерел у фінансовому забезпеченні державних соціальних програм, водночас, низькою є частка інших джерел фінансування. Таким чином, приклад програми «Молодь України» свідчить, що в умовах бюджетної децентралізації відповідальність за створення можливостей і умов для самореалізації та розвитку потенціалу молоді, її участі та інтеграції в суспільне життя повністю перекладається на органи місцевого самоврядування.

Особливий акцент на фінансове забезпечення державних соціальних програм в Україні зумовлюється складнощами в їх фінансуванні, значному недофінансуванні, і в непоодиноких випадках – навіть у повному припиненні її реалізації/виконання.

Відповідно до узагальнених показників звіту про результати виконання Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 роки (далі – програма) за 2019 рік (табл. 4) можемо констатувати, що у зв'язку з проведенням реформи децентралізації збільшилось фінансування з місцевих бюджетів, але економічна криза, спричинена пандемією коронавірусу та карантинними обмеженнями, не дозволила виконати планові показники, передбачені програмою у зв'язку з дефіцитом бюджету.

Таблиця 4

Фінансування Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 роки у 2019 році

Джерела фінансування	Річний обсяг фінансування, тис грн			Відхилення, тис. грн
	передбачено програмою	план	факт	
Державний бюджет (загальний фонд)	57 470,00	45 406,00	39 750,06	-5655,94
Місцевий бюджет	60 135,64	107 018,72	100 178,71	-6840,1
Інші	2117,60	2117,60	2457,21	339,61
Усього за програмою	119 723,24	154 542,32	142 385,98	-12 156,34

Джерело: складено за даними [6].

Дані табл. 4 свідчать, що не виконано річний обсяг фінансування соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 роки з державного і місцевих бюджетів, водночас фінансування з інших джерел перевищило планові показники на 13,8 %. Загальне фактичне недовиконання у 2019 р. за програмою склало 12 156,34 тис. грн, або 7,9 % від запланованого річного обсягу фінансування. Усі заходи програми «Молодь України» на 2016–2020 рр. здійснювались за бюджетною програмою 3401070 «Здійснення заходів державної політики з питань молоді та державна підтримка молодіжних та дитячих громадських організацій». Відхилення фактично досягнутих показників у порівнянні із плановими в завданнях Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 роки відбулося за такими завданнями: «Популяризація та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я серед молоді»; «Набуття молодими людьми знань, навичок та інших компетентностей поза системою освіти (розви-

ток неформальної освіти)», «Створення умов для забезпечення молоді житлом», «Забезпечення партнерської підтримки молоді, що проживає на тимчасово окупованій території України, та внутрішньо переміщених осіб» і обумовлено також тим, що за рахунок місцевих бюджетів до молодіжних заходів було залучено меншу кількість молоді, ніж заплановано відповідно до програми. Відхилення фактично досягнутих показників у порівнянні із плановими в завданні «Надання фінансової підтримки молодіжним та дитячим громадським організаціям» обумовлено тим, що державним замовником (Міністерством культури, молоді та спорту) надано фінансову підтримку меншій кількості організацій, ніж було заплановано, оскільки зменшилась кількість учасників (Громадська молодіжна організація «Християнська асоціація – УМСА» відмовилася від реалізації свого проекту). Також за рахунок місцевих бюджетів до молодіжних заходів було залучено меншу кількість молоді, ніж заплановано відповідно до програми. Водночас загалом забезпечено виконання запланованої мети та завдань, визначених програмою, у рамках виділених Державним бюджетом України на 2019 р. коштів на реалізацію державної політики в молодіжній сфері.

Слід зазначити, що проблема реалізації/виконання програм є доволі складною. Впродовж 2000-2018 рр. жодного року фактичні обсяги фінансування державних цільових програм не відповідали плановим. Так, у 2018 році виконання планових показників загалом становило 33,16 % (при планових показниках 56,41 млрд грн фактичні обсяги фінансування становили 18,71 млрд грн) [18]. Звітність про стан виконання державних цільових програм за 2019 р. не оприлюднена.

Одним з елементів виконання державних цільових програм можуть бути інвестиційні програми (проекти), які реалізуються в окремих регіонах/містах/громадах у межах державних і регіональних цільових програм за кошти державного бюджету та з інших джерел. Ініціювати реалізацію проектів соціального партнерства місцеві органи влади можуть за умови розширення їхніх повноважень та маневру в розпорядженні бюджетними коштами. В Україні для розвитку партнерських відносин між місцевими органами влади та бізнесом продовжують формуватися необхідні умови. До них належать: розширення фінансової самостійності місцевих бюджетів в умовах бюджетної реформи, підвищення ролі місцевих податків і зборів у бюджетній забезпеченості виконання повноважень місцевими органами влади, поглиблення децентралізації, формування об'єднаних територіальних громад (спільнот) і багато інших.

У зв'язку з цим місцеві органи влади повинні вирішити такі важливі завдання: розробити якісні соціальні проекти, необхідні для розвитку соціальної сфери і водночас заохочувати створення ініціативних соціальних проектів бізнесом. Проекти, які будуть запропоновані бізнесом для реалізації в межах публічно-приватного партнерства, необхідно оцінювати в найкоротші терміни з урахуванням їхнього соціального ефекту, впливу на якість життя населення, відповідності стратегічним пріоритетам розвитку регіону. З огляду на можливість корупційних ризиків, слід врахувати, що успішність оцінки й реалізації таких проектів буде залежати від кваліфікації державних службовців (відповідальних за цю сферу) і посилення контролю (включаючи громадський) за їхньою діяльністю.

Узагальнення факторів, які впливають на стан фінансового забезпечення реалізації державних соціальних програм, дозволило виокремити серед них найбільш значущі:

- нестабільність економіки та невизначеність динаміки її розвитку ускладнює розподіл фінансових ресурсів між соціальними програмами з метою якнайповнішого задоволення суспільних потреб;

- недосконалість методики складання програм: нечітке визначення цілей, завдань, результативних показників, не розробленість оцінки ефективності програм, що в підсумку призводить до неефективного витрачання коштів;

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

- розбіжність між фактичним фінансуванням програм та плановими програмними показниками, що не дозволяє досягти поставлених цілей, отже, результати впровадження програм не відповідають очікуваням;

- безвідповідальність державних замовників і керівників програм за невиконання/несвоєчасне виконання програм, недосягнення цілей та неспішність/пасивність у підготовці звітів. До сьогодні важливою невирішеною проблемою залишається оцінка ефективності виконання державних цільових програм (враховуючи їх специфіку). Також усупереч законодавству заключні звіти, що мають містити основні дані про програму (її мету та результати досягнення мети, інформацію про фактичні обсяги та джерела фінансування програми, виконання завдань і заходів, оцінку ефективності виконання програми) своєчасно не оприлюднюються та не розміщуються на вебсайті як замовників, так і виконавців;

- методична, інформаційна, організаційна неузгодженість затверджених до реалізації програм;

- інституційна обмеженість джерел фінансування соціальних програм;

- відсутність регулярності здійснення державного фінансового контролю за реалізацією програм;

- нерозвиненість/слабкість громадського контролю.

Вирішенню окреслених проблем щодо фінансового забезпечення реалізації державних соціальних програм мають сприяти такі заходи:

- на стадії розробки державних соціальних програм передбачити їх коригування з урахуванням можливих змін макроекономічної ситуації, інституційного середовища та рівня і якості життя населення, що сприятиме більш ефективному використанню бюджетних коштів та підвищенню рівня довіри й можливості задіяння інших джерел коштів;

- запровадження бюджетних правил та закріплення їх у бюджетному законодавстві щодо обмеження частки бюджетних коштів у загальному обсязі фінансового забезпечення державних соціальних програм та залучення потенційних джерел фінансового забезпечення їх реалізації;

- винесення на громадське обговорення започаткування місцевих соціальних програм/соціальних проєктів і джерел фінансового забезпечення їх реалізації;

- визначення переліку типових заходів/напрямів, які мають здійснюватися в рамках програм та кількісне/пропорційне обмеження спрямування коштів ті заходи, які найлегше здійснити в рамках програми (міжнародний обмін, друк буклетів, брошур та інших матеріалів, проведення круглих столів, тощо);

- підвищення відповідальності замовників програм та керівників програм за належну розробку, їх відповідність пріоритетам соціального розвитку, наявність методики оцінки ефективності виконання програм, своєчасну підготовку звітності та її відкритість;

- залучення до розроблення методик оцінки ефективності виконання програм відповідно до їх спрямованості (у нашому випадку – специфіки соціальних програм) наукові колективи;

- запровадження систематичного державного фінансового контролю та аудиту, створення умов для активізації громадського контролю;

- удосконалення інституційних умов консолідації зусиль суспільства, бізнесу та держави щодо реалізації державних соціальних програм;

- узгодження державних соціальних програм та інших державних цільових програм, реалізація яких частково забезпечує досягнення соціальних цілей для уникнення їх дублювання;

- імплементація кращого закордонного досвіду удосконалення фінансового забезпечення соціальних програм;

- стимулювання реалізації фінансового потенціалу та фінансових ресурсів приватного сектору, коштів зарубіжних країн, міжнародних організацій і фондів, та інших джерел, їх консолідація на засадах партнерства, благодійництва, соціальної відповідальності.

В умовах фінансової нестабільності зростання дефіциту державного, а в останні роки – і місцевих бюджетів особливої значущості набуває покращення фінансового забезпечення реалізації державних соціальних програм. Це потребує формування механізму диверсифікації та консолідації фінансових джерел їх реалізації, упорядкування формальної складової інституційного середовища стосовно стимулювання потенційних інвесторів, державно-приватного партнерства, залучення соціально відповідального бізнесу тощо. Важливим аспектом має стати обґрунтоване формування пріоритетів, їх відповідність Цілям сталого розвитку 2030, адаптованим до суспільних потреб та українських реалій.

Формування інституційних засад фінансового забезпечення реалізації державних соціальних програм передбачає створення нових та модернізацію/зміцнення/розвиток існуючих форм взаємовідносин між його учасниками, зокрема: інститутів соціальної відповідальності, соціального партнерства, інституту довіри, інституту контролю та інших. Забезпечення довгострокових цілей суспільного розвитку потребує їх інтеграції у бюджетний процес. Сучасні умови розвитку соціуму визначають пріоритетні напрями вдосконалення/модернізації механізму фінансового забезпечення реалізації соціальних програм. Серед них – узгодження соціальної та фінансової (насамперед, бюджетної) політик, забезпечення рівноваги макроекономічних та соціальних показників, посилення дієвості інструментів бюджетної політики, зокрема – видатків бюджету, підвищення стійкості державних цільових фондів, збалансованості бюджету, підвищення ефективності державного фінансового контролю, удосконалення механізму планування та прогнозування державного та місцевих бюджетів (як доходів, так і видатків).

Практична реалізація завдань довгострокової Стратегії сталого розвитку 2030 потребує реалізації ключового принципу фінансової політики: органічного сполучення ринкових механізмів саморегулювання, фінансової підтримки та стимулювання соціального розвитку та задіяння ефективних механізмів її реалізації. Система державного регулювання і фінансового забезпечення (стимулювання, підтримки) повинна містити в собі такі підсистеми: правового забезпечення; фінансово-кредитної підтримки; інфраструктурного й аналітично-інформаційного забезпечення; страхування; наукового забезпечення, фінансової освіти й підвищення кваліфікації тощо. Консолідація джерел фінансування соціальних програм має бути націленою на досягнення позитивного соціального ефекту/результату. Для цього необхідний ефективно налагоджений, дієвий, динамічний, адаптивний регуляторний механізм фінансового забезпечення реалізації державних соціальних програм.

Надзвичайно важливим аспектом є врахування стратегічних орієнтирів соціальної політики держави. Адже її компетенціями є формування системи цілеспрямованих заходів для регулювання відносин між індивідами, різними соціальними групами населення щодо поліпшення суспільного добробуту, підвищення якості та рівня життя, вільного особистісного розвитку, що сприятиме зростанню ефективності функціонування економіки та інших сфер держави. Вагомим значення набуває вдосконалення інституційного середовища, створення інституційних умов формування відповідної моделі, яка ґрунтуватиметься на інтеграції системи фінансового регулювання соціально-економічного розвитку суспільства та адаптивно-регуляторної бюджетної архітектури [23; 24].

Слід акцентувати, що найдосконаліші механізми фінансового забезпечення реалізації державних соціальних програм не матимуть ефекту, якщо зроблено помилки у визначенні соціальних пріоритетів у тактичному і стратегічному плані, спрямованості на вирішення найбільш актуальних і значущих соціальних завдань. Загалом поступальний динамічний

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

прогресивний соціальний поступ має ґрунтуватися на позитивній тенденції розвитку можливостей самої людини до збереження, примноження, зміцнення і ефективного використання свого потенціалу. Водночас державна фінансова політика прогресивного суспільного розвитку має реалізуватися в руслі тісного взаємозв'язку державних методів регулювання з ринковими механізмами, поєднувати активне стимулювання інновацій (соціальних, фінансових та інших), створення сприятливого інституційного середовища з активізацією інвестиційної та інноваційної діяльності, розвитком економіки.

Висновки і пропозиції. Результати проведеного дослідження дозволяють зробити такі висновки. Ключовою умовою ефективності функціонування систем забезпечення життєдіяльності соціуму служить їх фінансове забезпечення, оскільки фінанси є грошовим виразом реальних господарських процесів і дієвим важелем управління ними. Фінансове забезпечення реалізації державних соціальних програм потребує системного підходу, формування механізму залучення додаткових позабюджетних джерел фінансування державних соціальних програм та активізації соціального інвестування.

Фінансове забезпечення державних соціальних програм відображає сукупність суспільно необхідних взаємопов'язаних економічних відносин, інструментів, важелів, заходів, які реалізуються державою та відповідними фінансово-економічними інститутами для забезпечення оптимального обсягу, структури джерел фінансування проєктів і заходів, регулювання необхідного рівня їх результативності й ефективності.

Фінансове забезпечення реалізації державних соціальних програм охоплює процес як надходження коштів, так і їх цільове результативне використання та має ґрунтуватися на таких принципах: повнота, систематичність, цільова спрямованість, адаптивність, адресність, часові обмеження, прозорість, підконтрольність, партнерство.

Для успішної реалізації бюджетних програм та досягнення запланованих результатів необхідно формувати таку фінансово-бюджетну політику в цій сфері, яка упорядковує основні фінансові потоки та створює умови мінімізації негативних явищ (помилки, нецільове чи не результативне використання коштів тощо) при отриманні та використанні фінансових ресурсів і прозорість (загальний доступ до інформації з метою контролю).

Сучасне фінансове забезпечення державних соціальних програм має здійснюватися у тісному взаємозв'язку державних методів регулювання з ринковими механізмами. Структура видаткової частини бюджету має адаптуватися до змін макроекономічних процесів, пріоритетів фінансової та соціальної політики держави. На дієвість фінансового та зокрема бюджетного механізму забезпечення реалізації державних соціальних програм суттєво впливають інституційні перетворення економіки, фінансові можливості бюджету, державних цільових фондів, приватних інвесторів, міжнародних та національних фінансових та благодійних фондів, грантових джерел тощо.

У сучасних умовах необхідно використання фінансових механізмів (інструментів) залучення бізнесу до вирішення питань локального рівня, приділяючи особливу увагу створенню інституційних умов активізації партнерських відносин бізнесу і влади для реалізації пріоритетних соціальних програм на основі державно-приватного партнерства, активізації соціальних інвестицій з урахуванням досвіду країн ЄС.

У контексті необхідності підвищення ефективності видатків бюджету, результативності бюджетних програм соціального спрямування важливим є створення сприятливих умов для розвитку малого і середнього підприємництва, зайнятості населення, мотивації до продуктивної праці; інклюзивності економічного середовища.

Завдання визначення концептуальних засад формування оптимальної моделі фінансового забезпечення загалом та державних соціальних програм зокрема, що стоїть перед сучасною економічною наукою, передбачає також максимізацію соціально-економічної ефективності функціонування галузей соціальної сфери, що покликані забезпечувати суспільний розвиток, зокрема розвиток людського потенціалу та створення умов підвищення якості життя населення.

Список використаних джерел

1. Алексеєнко Л. М., Шулюк Б. С. Соціальні програми: прагматика формування та проблеми фінансування. *Фінанси України*. 2015. № 4. С. 96–105.
2. Амоша О. І., Міхальова К. В. Про фінансове забезпечення реалізації програм сталого соціально-економічного розвитку. *Ефективна економіка*. 2014. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2703>.
3. Бюджетний кодекс України № 2456–IV від 08.07.2010 № 50–51. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
4. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник. Київ : НІОС, 2000. 416 с.
5. Гесць В. М. Державні цільові програми та упорядкування програмного процесу в бюджетній сфері. Київ : Наукова думка, 2008. 383 с.
6. Звіт про результати виконання Державної цільової соціальної програми «Молодь України» на 2016–2020 роки за 2019 рік. URL: http://dsmsu.gov.ua/media/2020/06/10/27/Zvit_za_2019_rik_Programa_Molod_Ykrayini.pdf.
7. Качула С. В. Державна фінансова політика соціального розвитку : монографія. Київ : КНТЕУ, 2019. 402 с.
8. Квак М. В. Державні цільові програми – основа реалізації політики сталого розвитку в Україні. *Економічний аналіз*. 2017. Т. 27, № 1. С. 43–48.
9. Кузнєцова А. Я., Гетьман Є. М. Джерела фінансування державних цільових програм: поняття та класифікація. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2018. Вип. 1. С. 298–304.
10. Макарова О. В. Державні соціальні програми: теоретичні аспекти, методика розробки та оцінки : монографія. Київ : Ліра-К, 2004. 328 с.
11. Маліновська О. Я., Демкович О. В. Соціальні програми та проекти як інструменти здійснення державної соціальної політики в умовах програмно-цільового методу організації бюджету. *Економіка та держава*. 2016. № 3. С. 61–64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecsde_2016_3_15.
12. Мешкун Л. М., Забаштанський М. М. Фінансове забезпечення стимулювання розвитку трудового потенціалу в умовах активізації міграційних процесів. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2020. № 1(21). С. 229–237.
13. Опарін В. М. Фінанси (Загальна теорія) : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2002. 240 с.
14. Про внесення змін до наказу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 23.01.2014 № 63 : Наказ Мінекономіки від 21.01.2020 № 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0028915-20#Text>.
15. Проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової соціальної програми “Молодь України”» на 2021–2025 роки та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України». URL: <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/54014>.
16. Про державні цільові програми : Закон України від 18.03.2004 р. № 1621-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1621-15>.
17. Соціальні результати державних програм: теоретико-методологічні та прикладні аспекти оцінювання / за ред. Е. М. Лібанової. Умань : Видавець «Сочінський», 2012. 312 с.
18. Стан виконання державних цільових програм у 2015-2018 роках / Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського розвитку України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=DerzhavniTsiloviProgrami>.
19. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. URL: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf.
20. Порядок розроблення та виконання державних цільових програм : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 р. № 106. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/106-2007-%D0%BF>.
21. Чугунов І. Я. Теоретичні основи системи бюджетного регулювання. Київ : НДФІ, 2005. 259 с.
22. Шаповалова Т. Роль моніторингу і оцінювання соціальних проектів та програм у підвищенні якості соціальних послуг. *Економічний аналіз*. 2020. Т. 30, № 1(2). С. 180–186.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

23. Chugunov I., Kaneva T., Pasichnyi M. Budget policy of social development / Chugunov I. (Ed.). Scientific Route. Tallinn, Estonia, 2018. 348 p.

24. Chugunov I., Kachula S. State financial policy as a component of socioeconomic development of society. *The potential of modern science*. Vol. 2. Sciemcee Publishing. London, United Kingdom. 2019. Pp. 29–44.

25. Shkarlet S., Dolozina I., Dubyna M. Budgetary revenue breakdown at the local level of public administration in federal countries. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol. 5, No 3. Pp. 218–224.

References

1. Alekseienco, L.M., Shuliuk, B.S. (2015). Sotsialni prohramy: prahmatyka formuvannia ta problemy finansuvannia [Social programs: pragmatics of formation and problems of financing]. *Finansy Ukrainy – Finance of Ukraine*, 4, pp. 96–105.

2. Amosha, O. I., Mikhalova, K. V. (2014). Pro finansove zabezpechennia realizatsii proham staloho sotsialno-ekonomichnoho rozvytku [On financial support for the implementation of programs of sustainable socio-economic development]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, (1). <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2703>.

3. Biudzhetni kodeks Ukrainy [Budget Code of Ukraine]. № 2456–IV (2456–17) (July, 8, 2010). Retrieved from <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

4. Vasylyk, O. D. (2000). *Teoriia finansiv [Theory of finance]*. NIOS.

5. Heiets, V. M. (2008). *Derzhavni tsilovi prohramy ta uporiadkuvannia prohamnoho protsesu v biudzhethnii sferi [State target programs and streamlining of the program process in the budget sphere]*. Naukova dumka.

6. Zvit pro rezultaty vykonannia Derzhavnoi tsilovoi sotsialnoi prohramy “Molod Ukrainy” na 2016–2020 roky za 2019 rik [Report on the results of the implementation of the State target social program “Youth of Ukraine” for 2016–2020 for 2019]. http://dsmsu.gov.ua/media/2020/06/10/27/Zvit_za_2019_rik_Programa_Molod_Ykrayini.pdf.

7. Kachula, S. V. (2019). *Derzhavna finansova polityka sotsialnoho rozvytku [State financial policy of social development]*. KNTEU.

8. Kvak, M. V. (2017). Derzhavni tsilovi prohramy – osnova realizatsii polityky staloho rozvytku v Ukraini [State target programs are the basis for the implementation of sustainable development policy in Ukraine]. *Ekonomichnyi analiz – Economic analysis*, 27(1), pp. 43–48.

9. Kuznietsova, A. Ya. & Hetman, Ye. M. (2018). Dzherela finansuvannia derzhavnykh tsilovykh proham: poniattia ta klasyfikatsiia [Sources of funding for state targeted programs: concepts and classification]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky – Financial and credit activities: problems of theory and practice*, 1, pp. 298–304.

10. Makarova, O. V. (2004). *Derzhavni sotsialni prohramy: teoretychni aspekty, metodyka rozrobky ta otsinky [State social programs: theoretical aspects, methods of development and evaluation]*. Lira-K.

11. Malinovska, O. Ya. & Demkovich, O. V. (2016). Sotsialni prohramy ta proekty yak instrumenty zdiisnennia derzhavnoi sotsialnoi polityky v umovakh prohamno-tsilovoho metodu orhanizatsii biudzhetu [Social programs and projects as tools for the implementation of state social policy in terms of program-target method of budget organization]. *Ekonomika ta derzhava – Economy and state*, (3), pp. 61–64.

12. Mieshkun, L. M. & Zabashtanskyi, M. M. (2020). Finansove zabezpechennia stymulivannia rozvytku trudovoho potentsialu v umovakh aktyvizatsii mihratsiinykh protsesiv [Financial provision of stimulating the development of labor potential in the conditions of activation of mihratsiinykh protsesiv]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economics and management*, 1(21), pp. 229–237.

13. Oparin, V. M. (2002). *Finansy (Zahalna teorii) [Finance (General Theory)]*. KNEU.

14. Pro vnesennia zmin do nakazu Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy vid 23.01.2014 № 63 [On amendments to the order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine dated 23.01.2014 № 63], Order of the Ministry of Economy № 28 (January 21, 2020). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0028915-20#Text>.

15. Projekt postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi sotsialnoi prohramy «Molod Ukrainy» na 2021–2025 roky ta vnesennia zmin do deiakykh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy" [Draft Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On Approval of the State Targeted Social Program "Youth of Ukraine" for 2021–2025 and Amendments to Certain Resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine»]. <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/54014>.

16. Pro derzhavni tsilovi prohramy [About state target programs], Law of Ukraine № 1621-IV (Mach 18, 2004). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1621-15>.

17. Libanova (Eds.) (2012). *Sotsialni rezultaty derzhavnykh prohram: teoretyko-metodolohichni ta prykladni aspekty otsiniuvannia*. [Social results of state programs: theoretical and methodological and applied aspects of evaluation]. Vydavets «Sochinskyi».

18. Stan vykonannia derzhavnykh tsilovykh prohram u 2015-2018 rokakh. [Status of implementation of state target programs in 2015-2018]. <https://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=DerzhavniTsiloviProgrami>.

19. Stratehiiia staloho rozvytku Ukrainy do 2030 roku [Strategy of sustainable development of Ukraine until 2030]. https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SDGreports/UNDP_Strategy_v06-optimized.pdf.

20. Poriadok rozroblennia ta vykonannia derzhavnykh tsilovykh prohram [The order of development and implementation of state target programs]. № 106 (January 31, 2007). <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/106-2007-%D0%BF>.

21. Chuhunov, I. Ya. (2005). *Teoretychni osnovy systemy biudzhethnoho rehuliuвання* [Theoretical foundations of the budget regulation system]. NDFI.

22. Shapovalova, T. (2020). Rol monitoryngu i otsiniuvannia sotsialnykh projektiv ta prohram u pidvyshchenni yakosti sotsialnykh posluh [The role of monitoring and evaluation of social projects and programs in improving the quality of social services]. *Ekonomichnyi analiz – Economic analysis*, 30(1(2)), pp. 180–186.

23. Chuhunov, I. (Ed.), Kaneva, T. & Pasichnyi, M. (2018). *Budget policy of social development*. Scientific Route. Tallinn, Estonia.

24. Chuhunov, I. & Kachula S. (2019). State financial policy as a component of socioeconomic development of society. *The potential of modern science* (Vol. 2, pp. 29–44). Sciecee Publishing.

25. Shkarlet, S., Dolozina, I. & Dubyna, M. (2019). Budgetary revenue breakdown at the local level of public administration in federal countries. *Baltic Journal of Economic Studies*, 5(3), pp. 218-224.

Лисяк Любов Валентинівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри державних, місцевих та корпоративних фінансів, Університет митної справи та фінансів (вул. Володимира Вернадського, 2/4, м. Дніпро, 49000, Україна).

Лысяк Любовь Валентиновна – доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры государственных, местных и корпоративных финансов, Университет таможенного дела и финансов (ул. Владимира Вернадского, 2/4, г. Днепр, 49000, Украина).

Lysiak Liubov - Doctor of Economics, Professor, Professor of Department of State, Local and Corporative Finance, University of Customs and Finance (2/4 Volodymyr Vernadsky Str., 49000 Dnipro, Ukraine).

E-mail: L_Lubov@ua.fm

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2948-7089>

ResearcherID: AAU-9029-2020

Зюзін Віталій Олегович – аспірант кафедри державних, місцевих та корпоративних фінансів, Університет митної справи та фінансів (вул. Володимира Вернадського, 2/4, м. Дніпро, 49000, Україна).

Зюзин Виталий Олегович – аспірант кафедры государственных, местных и корпоративных финансов, Университет таможенного дела и финансов (ул. Владимира Вернадского, 2/4, г. Днепр, 49000, Украина).

Ziuzin Vitalii – PhD student of the Department of State, Local and Corporate Finance, University of Customs and Finance (2/4 Volodymyr Vernadsky Str., 49000 Dnipro, Ukraine).

E-mail: ziuzin.vitalii@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8093-0790>

ResearcherID: D-9543-2017